TOEKOMSTVISIE OOSTSTELLINGWERF 2040

2 SEPTEMBER 2025

gemeente ooststellingwerf

jong
van geest
groen
van karakter
sterk
van binnenuit

Samen bouwen aan een toekomst vol kansen

Voorwoord

De wereld om ons heen verandert snel. En dat merken we ook hier, in onze eigen gemeente. Ik zie daarin kansen. Ooststellingwerf heeft namelijk sterke wortels: een rijk verenigingsleven, een hechte gemeenschap en een landschap waar we elke dag opnieuw van mogen genieten.
Dat zijn waarden om trots op te zijn en het zijn ook waarden waarop we verder kunnen bouwen. We staan voor grote uitdagingen. Onze bevolking vergrijst, jongeren trekken vaker weg en de druk op woningen, zorg en voorzieningen neemt toe. Ook klimaat, energie en landbouw vragen om slimme keuzes. Dat klinkt best zwaar, maar ik geloof dat deze veranderingen ons de kans geven om ons dorpse karakter te versterken én samen nieuwe mogelijkheden te creëren.

Wat Ooststellingwerf altijd heeft gekenmerkt, is de kracht van onze gemeenschapszin. Vrijwilligerswerk verandert, jongeren willen graag meepraten en ouderen hebben veel ervaring om te delen. Ondernemers nemen steeds vaker verantwoordelijkheid voor de samenleving. Dáár zit onze kracht en die moeten we samen zien vast te houden.

Deze visie is een kompas voor de lange termijn. Het helpt ons samen besluiten te nemen: wat doen we wel, wat doen we niet, waar investeren we in? Zo houden we balans tussen natuur en landschap, wonen en werken, zorg en welzijn.

Deze Toekomstvisie is niet alleen door de gemeente gemaakt. Velen van u hebben meegedacht: plaatselijk belangen, bewonerscommissies, ondernemers en maatschappelijke partners. Uw inbreng heeft dit plan sterker gemaakt. Daar ben ik dankbaar voor.
De opgaven zijn groot, maar de kansen zijn minstens zo groot. Als we samenwerken en duidelijke keuzes durven maken, blijft Ooststellingwerf ook in 2040 een plek waar mensen willen blijven, willen terugkomen en mee willen doen.

Laten we daarom samen bouwen aan een toekomst vol kansen. Voor onszelf, voor onze kinderen en voor de generaties die volgen.

Jack Werkman
Burgemeester

Inhoud

Hoofdstuk 1 6

1.1 Sterke punten zijn solide basis 7
1.2 Voor welke uitdagingen staan we? 9
1.3 Kijkje in de toekomst: Hoe verandert het leven van ‘Matthijs’
— 2025 11
— 2040 13

Hoofdstuk 2 14

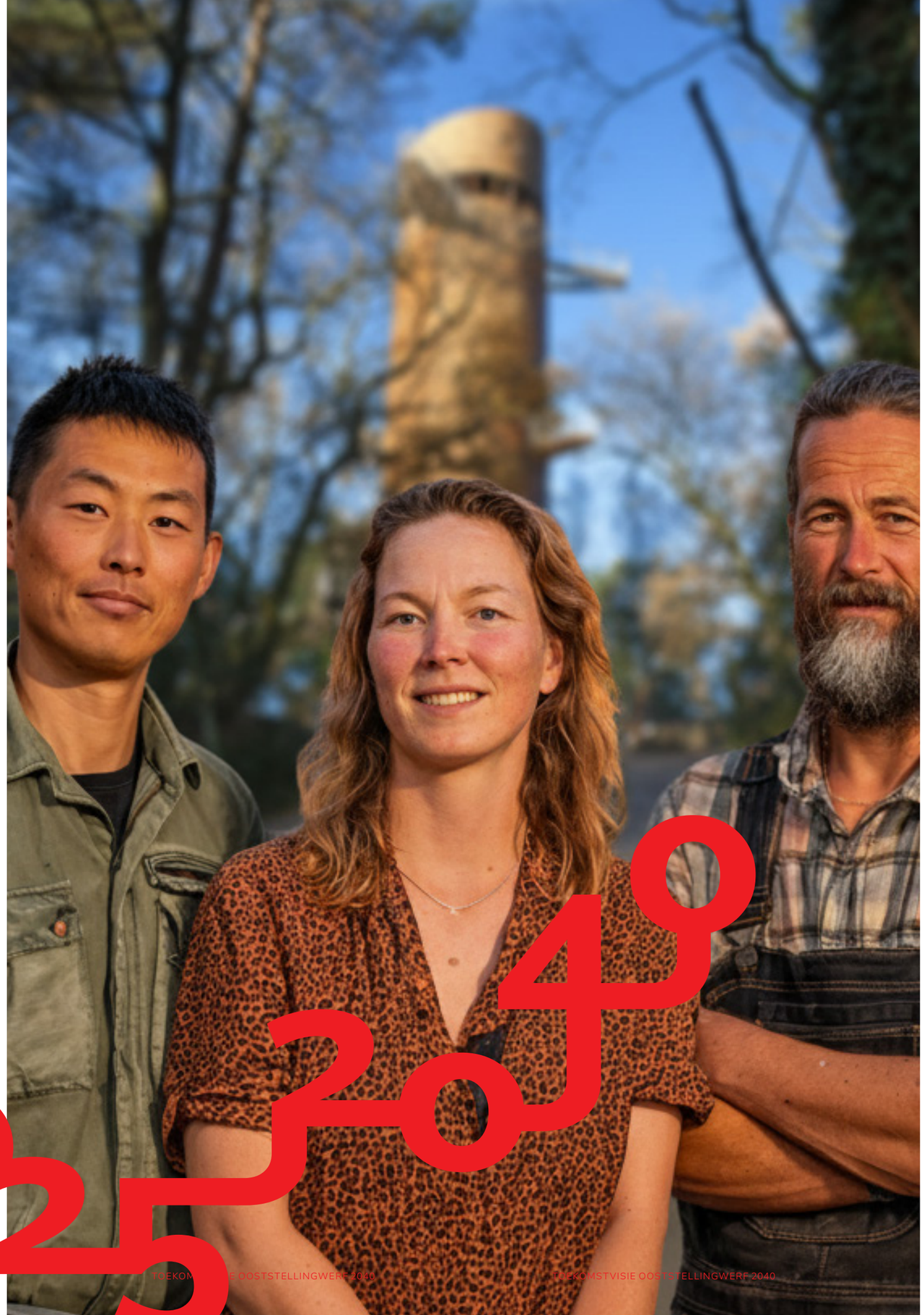
Vijf strategische keuzes 15
2.1 **Keuze 1** 16
Topprioriteit: Jongvolwassenen binden
2.2 **Keuze 2** 20
Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen
2.3 **Keuze 3** 26
Bereikbaar en verbonden
2.4 **Keuze 4** 20
Sterke samenhang tussen natuur, landschap, economie en leefomgeving
2.5 **Keuze 5** 34
Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt

Hoofdstuk 3 38

Proces Toekomstvisie
3.1 Hoe kwam deze Toekomstvisie tot stand? 39
3.2 Hoe gebruiken we zelf de Toekomstvisie 40
3.3 Hoe betrekken we de samenleving bij het vervolg op de Toekomstvisie 41

Bijlagen

1. Rapport Planbureau Fryslân
2. Toelichting sterke punten
3. Rapport Louter over woonaantrekkelijkheid voor jongeren

Inleiding

In de Toekomstvisie Ooststellingwerf 2040 bepalen we samen de koers. We doen dat niet omdat het moet, maar omdat we zelf richting willen geven. Zodat wij – en niet anderen – bepalen hoe onze gemeente eruitziet. We kiezen voor een leefbaar, vitaal en groen Ooststellingwerf, waar jong en oud zich thuis voelt.

De Toekomstvisie Ooststellingwerf 2040 is een richtinggevend kompas voor iedereen die (mee) werkt aan de ontwikkeling van Ooststellingwerf. Zo zorgen we dat we samen de juiste keuzes maken voor Ooststellingwerf. Keuzes over wat we wél doen en wat we laten. Over waar we in investeren en hoe we onze brede welvaart behouden voor toekomstige generaties.

Het maken van de Toekomstvisie deden we in stappen. We zijn begonnen met een grove schets – de hoofdlijnen van de Toekomstvisie. Die hebben we getoetst bij de gemeenschap: plaatselijk belangen, bewonerscommissies, ondernemers en partners waar we veel mee samenwerken lazen kritisch mee en vulden aan. Hun opmerkingen zijn verwerkt in de Toekomstvisie die nu voorligt.

Hoe deze Toekomstvisie er kwam en hoe het vervolgproces er uit ziet, staat in hoofdstuk 3.

Sterke punten &

Ooststellingwerf heeft sterke punten die een solide basis vormen voor de toekomst. Volgens onze inwoners en de trendverkenning van Planbureau Fryslân zijn dit de belangrijkste kwaliteiten[1]:

Sterke gemeenschapszin en betrokkenheid

- Inwoners van Ooststellingwerf doen bovengemiddeld veel vrijwilligerswerk, hebben een groot vertrouwen in elkaar en zetten zich actief in voor hun buurt en dorp.
- Het rijke verenigingsleven, dorpshuizen en lokale initiatieven zoals energiecoöperaties vormen het sociale fundament van de gemeente.

Relatief hoog welzijn en geluk

- Inwoners van Ooststellingwerf behoren tot de gelukkigste inwoners van Fryslân, dat op zijn beurt al bovengemiddeld scoort binnen Nederland.
- Stress, angst en depressie komen minder vaak voor dan elders, met name onder ouderen.

Waardevolle natuur en aantrekkelijk landschap

- Ooststellingwerf heeft veel bos, open natuur en agrarisch cultuurlandschap, wat zorgt voor rust, ruimte en recreatiemogelijkheden. Inwoners vinden dit een belangrijk onderdeel van de identiteit van Ooststellingwerf.

Lokale economie, verankerd in de samenleving

- De gemeente kent een relatief grote aanwezigheid van gezondheidszorg, handel en landbouw, sectoren die van oudsher goed verankerd zijn in de regio.
- Er is veel sociaal kapitaal bij ondernemers, die naast economische waarde ook maatschappelijke betrokkenheid tonen.

Woonkwaliteit en ruimte

- Er is nog relatief veel ruimte in vergelijking met stedelijke regio's, wat kansen biedt voor prettig wonen, natuurontwikkeling en verduurzaming.
- De dorpen zijn groen, overzichtelijk en bieden een prettige leefomgeving, vooral voor gezinnen en ouderen.

We vroegen inwoners (inclusief kinderen) wat zij belangrijk vinden voor de toekomst. Hun antwoorden sluiten aan bij bovenstaand rijtje. Buiten spelen, groen/natuur en naar school kunnen werden het vaakst genoemd.

Opvallend is dat inwoners van Ooststellingwerf tot de gelukkigste van Nederland behoren, ook al hebben ze gemiddeld minder te besteden en kampen ze relatief vaak met fysieke gezondheidsproblemen. Dit contrast onderstreept de veerkracht van de gemeenschap, het sterke onderlinge vertrouwen en de ervaren kwaliteit van leven. Tegelijkertijd laat het zien dat er uitdagingen zijn op het gebied van gezondheid en bestaanszekerheid.

1) Zie bijlagen 1 en 2 voor een toelichting.

& uitdagingen

Voor welke uitdagingen staan we?

Op basis van de trendverkenning van Planbureau Fryslân en input van inwoners, ondernemers, gemeenteraad en college zijn dit de zes kernuitdagingen voor de toekomst richting 2040[2].

1. Vergrijzing en vertrek jongeren.

Ooststellingwerf vergrijst snel: het aantal 85-plussers verdubbelt, terwijl het aantal jongvolwassenen afneemt en voor een deel – vooral de groep met een hbo-opleiding – ook nog eens wegtrekt. Dit zet grote druk op zorg, mantelzorg en leefbaarheid, en verhoogt de zorgkosten.

2. Afname sociale samenhang.

De gemeenschapszin staat onder druk. Eenzaamheid groeit, vooral onder jongeren en ouderen. Vrijwilligers en verenigingen kampen met afnemende inzet.

3. Krappe arbeidsmarkt.

De beroepsbevolking krimpt richting 2040 met bijna 20%. Dit leidt tot ernstige personeelstekorten, vooral in de zorg, bouw en logistiek. Dit ondermijnt de veerkracht van de lokale economie. Kunstmatige intelligentie lost een deel op, maar handjes blijven nodig. Die handen zijn er op de huidige voet over 15 jaar niet meer.

4. Druk op ruimte en klimaat.

Er is schaarste aan ruimte voor wonen, natuur, energie en landbouw. Tegelijk nemen droogte, hittestress en wateroverlast toe. Zonder integraal beleid verslechteren landschap, biodiversiteit en leefkwaliteit. De manier waarop we onze leefomgeving inrichten is bovendien essentieel met het oog op de gezondheid en vitaliteit van onze inwoners.

5. Teruglopende voorzieningen.

Voorzieningen als winkels, scholen en zorgvoorzieningen in kleine dorpen staan onder druk. Tegelijkertijd worden inwoners minder mobiel door vergrijzing en verschraling van regulier OV. Dit raakt vooral mensen met minder vervoersmogelijkheden en beperkt hun toegang tot basisvoorzieningen.

6. Wantrouwen, relatief slechte gezondheid en ongelijkheid.

Het vertrouwen in de overheid daalt. Veel mensen voelen afstand, ervaren bureaucratie en voelen zich niet gehoord. Tegelijkertijd groeit de ongelijkheid. Wie het financieel moeilijk heeft, leeft korter, is vaker ziek en krijgt minder kansen. De kloof tussen groepen groeit; tussen arm en rijk, gezond en ongezond, jong en oud. Inwoners van Ooststellingwerf zijn gemiddeld minder gezond dan in de rest van Friesland. Als deze trend doorgaat, is onze zorgaanpak binnen tien jaar onhoudbaar – door oplopende kosten én personeelstekorten.

2) Zie bijlage 1 voor een toelichting.

Hoe verandert het leven van Matthijs

Beeld van nu: **het leven van ‘Matthijs’ - 2025**

Matthijs (20) woont nog bij zijn ouders in Appelscha. Overdag werkt hij als monteur bij een installatiebedrijf in Oosterwolde, ’s avonds volgt hij een opleiding. Elke ochtend fietst hij dezelfde route. “Met de bus? Dat doe je alleen als je geen andere keuze hebt. Eén keer per uur en na half tien ’s avonds kom je niet meer terug. Voor een feestje in Groningen moet je blijven slapen of eerder weg om de laatste trein te halen.”

Zijn vrienden vertrekken één voor één. Naar Zwolle, Leeuwarden, Groningen. “Ze willen meer werk, meer uitgaan, meer keuze. Hier gebeurt te weinig. Een paar dorpsfeesten, een markt… dat is het wel.” Hij mist die drukte, vooral ’s avonds. De straten zijn donker en stil. Een lege winkel waar vroeger een winkel zat, een café dat maar een paar keer per week open is.

Met zijn vriendin zoekt hij al maanden een huurhuis, maar starterswoningen zijn schaars. “Als er eentje vrijkomt, staan er dertig anderen in de rij. En de prijzen… belachelijk.”

Zelfs de zorg voelt minder dichtbij. De huisarts zit vol, voor een simpele afspraak moet je weken wachten. De dichtstbijzijnde fysiotherapeut zit in een ander dorp en daar kom je alleen met de auto. Zijn oma merkt het nog sterker. Haar vaste wijkverpleegkundige is overgeplaatst; nu komen er steeds wisselende gezichten. Ze mist het praatje, het gevoel dat iemand haar écht kent. “Vroeger liep ze even langs bij het dorpshuis voor koffie en een spelletje, maar dat is nu minder vaak open. Nu zit ze vaker alleen thuis.”

Toch wil Matthijs blijven. Hij houdt van het dorpse, van het contact met buren, van de ruimte om zich heen. Van de geur van het bos na een regenbui en de stilte van de weilanden bij zonsopkomst. Hij en zijn vriendin dromen van een knus huurhuis met een tuin, dichtbij familie en vrienden. “Hier voel ik me vrij. Hier wil ik mijn leven opbouwen, als de kansen er komen.”

Kijkje in de toekomst: **het leven van ‘Matthijs’ - 2040**

Matthijs (35) woont met zijn vrouw en twee kinderen in Appelscha. Geboren, getogen – en gebleven. Na het afzetten van de kinderen bij school fietst hij naar zijn installatiebedrijf in Oosterwolde. Zijn vrouw vertrok al vroeg met de elektrische bus vanaf de mobiliteitshub naar Assen. “Vroeger? Met de bus? Vergeet het maar. Nu plan je via de app je rit, boek je een stoel en werk je onderweg. Geen vertragingen, geen gedoe.”

Als tiener zag Matthijs vrienden vertrekken. “Op het MBO dacht ik: moet ik ook weg? Weinig bussen, weinig werk voor iemand met een technische opleiding. Maar ik voelde: dit is mijn plek.”

In 2025 was uitgaan in de regio vaak een uitdaging. Dorpsfeesten en markten waren er nog wel, maar veel jongeren trokken voor concerten, theater of festivals naar Leeuwarden of Groningen. “Je moest de auto pakken, want het openbaar vervoer reed ’s avonds nauwelijks. Vaak was je meer tijd kwijt aan reizen dan aan het feest zelf. Nu is het anders: het culturele programma is rijker, evenementen zijn beter verspreid over het jaar en vervoer is altijd geregeld, ook ’s avonds. Je stapt in de festivalshuttle en twintig minuten later fiets ik het laatste stukje naar huis.”

In zijn bedrijf begroet hij collega’s. Eén van hen is Jesse, ooit uit de Randstad gekomen. “We vonden hier een vrijstaand huis met tuin, voor een prijs die we in de stad nooit konden betalen. En alles is dichtbij.” Na het werk fietst Matthijs langs voedselbossen en bloemrijke weilanden. “Boeren beheren nu natuur, verbouwen diverse gewassen en leveren streekproducten. We wekken zelf energie op: panelen op het dorpshuis, batterijen in de schuur. Niet grootschalig, maar van ons.”

Zijn ouders krijgen zorg van mensen die hen kennen. “Niet altijd keuze uit tien aanbieders, maar wel korte lijnen en echte aandacht.” De gemeente is menselijker. “Vergunning aanvragen? In tien minuten via de app. Maar als ik bel, neemt iemand op die me helpt.”

’s Avonds, kinderen op bed, denkt Matthijs terug aan vroeger. En aan nu. “Het is niet vanzelf gegaan. Maar we hebben het samen gedaan. Stapje voor stapje, met en voor de eigen gemeenschap.”

Vijf strategische keuzes

Kijkend naar de sterke kanten van onze lokale samenleving en de uitdagingen waar we voor staan stellen we de volgende vijf strategische keuzes voor:

Keuze **1**
Topprioriteit:
Jongvolwassenen binden

Keuze **2**
Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen

Keuze **3**
Bereikbaar
en verbonden

Keuze **4**
Sterke samenhang tussen natuur, landschap, economie en leefomgeving

Keuze **5**
Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt

Topprioriteit: Jong-volwassenen binden

Koppeling met uitdagingen:
1. Vergrijzing en vertrek jongeren;
2. Afname sociale samenhang;
3. Krappe arbeidsmarkt;
5. Teruglopende voorzieningen

Waarom deze keuze?

De vergrijzing neemt in Ooststellingwerf sneller toe dan gemiddeld in Nederland. Tegelijkertijd neemt het aandeel jongvolwassenen (18-29 jaar) juist sterk af. Deze groep is van groot belang voor onze gemeente: ze zorgen voor dynamiek, bouwen het verenigingsleven, nemen zorgtaken op zich, vormen nieuwe gezinnen en zijn de motor achter ondernemerschap en innovatie. Zonder hen komt het gemeenschapsleven onder druk te staan. Daarom kiezen we ervoor om jongeren structureel prioriteit te geven in beleid, investeringen en samenwerking.

Thema's die bij deze keuze horen

De vertrekredenen van jongvolwassenen zijn bekend: hoger opgeleiden trekken weg voor studie, terwijl de groep in het beroepsonderwijs soms vertrekt bij gebrek aan woonruimte en perspectief. Aangezien vakmensen hard nodig zijn in onze lokale economie willen we vooral deze groep actief binden aan de gemeente. Voor hbo- en wo-geschoolden ligt de situatie anders, zij zijn vaak bereid om te reizen voor hun werk. Bij deze groep richten we ons op het moment van terugkeer: als zij op zoek gaan naar een woonplek, een gezin starten of terugkeren naar hun roots. Daarom kiezen we voor een twee-sporenaanpak: vasthouden waar het kan, terughalen waar nodig. Belangrijke thema's die bijdragen aan het binden van jongvolwassenen en jonge gezinnen zijn beschikbare woningen, werkgelegenheid, bereikbaarheid en voorzieningen. Hieronder lichten we deze thema's verder toe.

Woningen voor jongvolwassenen en jonge gezinnen

Een aantrekkelijke woonplek is een van de belangrijkste voorwaarden om jongvolwassenen en jonge gezinnen aan onze gemeente te binden of terug te laten keren. Zij zoeken woningen die passen bij hun levensfase: betaalbaar, zelfstandig en in een omgeving waar iets te beleven valt. Daarom zetten we stevig in op het realiseren van een gevarieerd en betaalbaar woningaanbod voor jongvolwassenen en jonge gezinnen in alle dorpen. Hoewel we ook oog hebben voor andere doelgroepen, zoals senioren en andere aandachtsgroepen, ligt onze prioriteit bij het creëren van woonruimte voor jongere inwoners. We richten ons woonbeleid, grondbeleid en beleid ruimtelijke ordening hier zo goed mogelijk op in, zodat deze doelgroep zich kan vestigen en ontwikkelen binnen onze gemeente.

Voorzieningen voor jongvolwassenen en jonge gezinnen

Jongvolwassenen en jonge gezinnen kiezen voor een omgeving waarin ze kunnen wortelen, groeien en iets opbouwen. Dat vraagt om voorzieningen die passen bij hun levensritme, gezinsleven en vrijetijdsbesteding.

- Kindvoorzieningen: Gezinnen vestigen zich vooral in dorpen waar kinderdagopvang, peuteropvang, basisschool en buitenschoolse opvang goed geregeld en op elkaar afgestemd is. Daarom willen we dat er in ieder geval in Oosterwolde, Haulerwijk en Appelscha een volledig aanbod voor kinderen van 0 tot 12 jaar is. Niet elk dorp hoeft alles te bieden, maar elk gezin moet binnen de gemeentegrenzen een sluitende oplossing kunnen vinden. Dit vraagt samenwerking tussen gemeente, scholen, kinderopvangorganisaties en mogelijk ook werkgevers.
- Vrijetijdsbesteding voor jongeren: We investeren in sport, cultuur, natuur en recreatie. Samen met ondernemers en verenigingen creëren we plekken en activiteiten waar jongeren zich welkom en gezien voelen.

Werkgelegenheid voor praktisch opgeleide jongvolwassenen

De lokale economie in Ooststellingwerf draait op de zorg, techniek, logistiek, bouw en de agrarische sector. Deze sectoren vragen om vakmensen met een mbo-niveau 3 en 4 achtergrond. Juist daarom willen we jongeren in het beroepsonderwijs graag aan onze gemeente binden. Veel jongeren kiezen voor ongeschoold werk met direct loon, terwijl het bedrijfsleven behoefte heeft aan vakmensen. Dat vraagt om nieuwe vormen van leren én opleiden in de praktijk. Daarom zetten we in op een stevige samenwerking tussen ondernemers, onderwijsinstellingen en buurgemeenten om leerwerkplekken lokaal beschikbaar te maken, jongeren de mogelijkheid te geven om via werk door te groeien tot het gevraagde niveau en het imago van praktijkgericht leren positief onder de aandacht te brengen. Zo zorgen we ervoor dat jongeren zich kunnen ontwikkelen in hun eigen gemeente tot vakmensen die passen bij de banen van nu en morgen. Zie ook keuze 4.

Mobiliteit

Voor jongvolwassenen met een hoger onderwijsachtergrond (hbo/wo) is een goede verbinding met omliggende steden belangrijk. Zij zijn bereid om te reizen voor hun werk of studie, maar dan moeten omliggende steden als Groningen, Leeuwarden, Heerenveen, Assen en Drachten wel goed bereikbaar zijn. Daarom zetten we niet specifiek in op werkgelegenheid voor hoger opgeleiden binnen de gemeente, maar richten we ons op goede, betrouwbare verbindingen met deze regionale centra. Daarmee maken we het aantrekkelijk voor deze groep om in Ooststellingwerf te (blijven of opnieuw) wonen, terwijl ze elders werken of studeren. Investeren in mobiliteit is daarmee een directe investering in het vasthouden en terughalen van jong talent. Zie ook keuze 3.

Wat willen we in 2040 bereikt hebben?

- Er wonen meer jongvolwassenen en jonge gezinnen in Ooststellingwerf dan in 2025, verspreid over de dorpen;
- Lokale ondernemers kunnen blijven rekenen op jong talent;
- Jongeren die elders hebben gestudeerd, keren terug vanwege de kwaliteit van leven, het perspectief op wonen en de goede bereikbaarheid;
- Ooststellingwerf bekend staat als plek waar je een goede jeugd kunt hebben én geven.

Verbinding met andere keuzes

- Keuze 2: Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen. Jongvolwassenen versterken de sociale samenhang, maar hebben ook zelf een stevige gemeenschap nodig om zich aan te hechten.
- Keuze 3: Bereikbaar en verbonden. Goede mobiliteit is cruciaal voor jongeren en jongvolwassenen om te reizen voor opleiding, werk en sociale contacten.
- Keuze 5: Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt. Jongeren verwachten een toegankelijke overheid die betrouwbaar en snel communiceert.

Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorps-gemeenschappen

Koppeling met uitdagingen:
1. Vergrijzing en vertrek jongeren;
2. Afname sociale samenhang;
5. Teruglopende voorzieningen;
6. Wantrouwen, relatief slechte gezondheid en ongelijkheid.

Waarom deze keuze?

Tot 2040 neemt de zorgvraag sterk toe door de dubbele vergrijzing: er komen meer ouderen én mensen worden ouder. Tegelijkertijd neemt het aantal zorgverleners af doordat er minder jongere mensen zijn. Daar komt bij dat relatief veel inwoners in onze gemeente al op jongere leeftijd kampen met gezondheidsproblemen of chronische aandoeningen. 55% van onze inwoners heeft overgewicht en we bewegen minder dan gemiddeld in Friesland en Nederland. Dit maakt het extra belangrijk om gezondheidsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen, door vroeg in te grijpen, gezonde keuzes makkelijker te maken en beweging en gezond leven in het dagelijks leven te verweven. Ook het draagvlak voor voorzieningen neemt af, net als de sociale samenhang in sommige dorpen. Als we niets doen, loopt de zorg vast. Dan zijn er binnen tien jaar onvoldoende mensen en middelen om iedereen de juiste zorg te bieden. Daarom móeten we het anders organiseren.

We kiezen voor concentratie van zwaardere zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen, basiszorg in de kleinere dorpen met extra steun voor eigen initiatieven en inzet op gezondheid en onderlinge betrokkenheid in alle dorpen.

Thema's die bij deze keuze horen

Met deze aanpak bouwen we aan een toekomstbestendig zorglandschap: professionele zorg blijft beschikbaar voor wie het écht nodig heeft, terwijl we andere vormen van hulp dichtbij en samen in het dorp organiseren. De thema's die bij deze keuze horen lichten we hieronder toe.

Preventie als rode draad

Gezondheid is meer dan goede zorg. Daarom maken we het voorkomen van ziekte en het bevorderen van gezondheid een rode draad in ons beleid. In de hele gemeente zetten we in op een gezonde leefstijl, beweging, gezonde voeding en een omgeving die daartoe uitnodigt (zie keuze 4). We doen dit samen met inwoners, scholen, verenigingen en zorgprofessionals. Zo voorkomen we zorgvragen, verbeteren we de kwaliteit van leven en houden we de zorg betaalbaar en toegankelijk voor wie het écht nodig heeft. We richten ons op:

- Het verminderen van gezondheidsverschillen door te investeren in bestaanszekerheid, leefbaarheid en gerichte preventie.
- Een gezonde jeugd, met aandacht voor mentale druk, leefstijl en een veilige, ondersteunende omgeving.
- Het versterken van onderlinge verbondenheid en zorg voor elkaar (zie verderop).
- Het versterken van de leefomgeving als bondgenoot van gezondheid, met ruimte voor beweging, ontmoeting, verkoeling en schone lucht. Zie keuze 4.
- Samenwerking met inwoners en professionals. We betrekken hun ervaring en kennis in de ontwikkeling van beleid en uitvoering. Zie keuze 5.

Zwaardere zorg en voorzieningen concentreren in de drie grotere dorpen

In Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk is zwaardere zorg beschikbaar, zoals zorg voor mensen die dag en nacht zorg en/of toezicht nodig hebben. De capaciteit van verpleeghuizen neemt niet toe, terwijl er door de vergrijzing meer mensen komen die verpleeghuiszorg nodig hebben. Deze zorg wordt in de toekomst steeds meer in de thuissituatie gegeven. Dat vraagt om een ander soort woningen (zorgwoningen). Die woningen realiseren we alleen in de drie grootste dorpen. We hebben als gemeente geen invloed op de zorg door huisartsen, gespecialiseerde verpleegkundigen en fysiotherapeuten. Maar ook die zal in de toekomst waarschijnlijk alleen in de drie grotere dorpen beschikbaar zijn. Juist omdat de (zwaardere) zorg in de drie grotere dorpen is geconcentreerd, zullen hier meer mensen wonen die voorzieningen dichtbij nodig hebben om zelfstandig te blijven wonen. Dat maakt het extra belangrijk om in deze dorpen niet alleen de zorg, maar ook andere basisvoorzieningen zoals winkels, horeca en openbaar vervoer toegankelijk en op peil te houden.
Een levendig dorpscentrum is daarvoor cruciaal. Daarom zijn we in deze drie dorpen terughoudend met het ombouwen van leegstaande winkelpanden tot woningen.

In plaats daarvan brengen we ondernemers en andere betrokkenen samen om te zorgen voor nieuwe invulling van deze panden – als winkel, horecazaak of maatschappelijke voorziening. Zo behouden we aantrekkelijke centra en voorkomen we dat het voorzieningenniveau afneemt.

In de tien kleinere dorpen zetten we ons, samen met inwoners en organisaties, in om voorzieningen zoals winkels, ontmoetingsplekken, sportvoorzieningen, de basisschool en kinderopvang te behouden. Tegelijkertijd zien we dat de druk op voorzieningen in kleinere dorpen groter is. Daarom zijn we hier iets ruimer als het gaat om het ombouwen van leegstaande winkelpanden tot woningen – als dat goed past in de omgeving. Op die manier voorkomen we leegstand en versterken we de leefbaarheid.

Basiszorg en extra steun voor eigen oplossingen in de andere tien dorpen

In de tien kleinere dorpen blijft er basiszorg, zoals hulp bij het huishouden. De overige basiszorg valt niet onder de verantwoordelijkheid van de gemeente, maar is ook belangrijk om langer thuis te kunnen blijven wonen. Het gaat om zorg die door de basisverzekering wordt vergoed. Denk aan:

- hulp bij persoonlijke verzorging, zoals douchen of aankleden (indien medisch noodzakelijk),
- het toedienen van injecties of complexe medicatie,
- wondzorg of verpleegkundige controles.

Zorgorganisaties zetten zich in om deze zorg aan huis te blijven leveren, maar de realiteit is dat dit steeds moeilijker wordt. Er is meer vraag naar zorg, terwijl er minder zorgprofessionals beschikbaar zijn. Daardoor is de verwachting dat zorg in de toekomst vaker op afstand plaatsvindt, bijvoorbeeld telefonisch of digitaal. Of via mobiele zorgteams die slechts op vaste momenten in het dorp aanwezig zijn. En door het huisartsentekort zal er vaak geen vaste huisarts meer zijn in het dorp. We moeten er dus op voorbereid zijn dat zorg anders georganiseerd wordt dan we gewend zijn – minder dichtbij, minder vaak, maar wél beschikbaar en bereikbaar wanneer het echt nodig is.

Taken die minder medisch of specialistisch zijn, zoals het signaleren van eenzaamheid, het herinneren aan medicatie of het begeleiden naar de huisarts, zullen nog meer dan nu opgepakt moeten worden door de omgeving: mantelzorgers, vrijwilligers, buren of slimme technologie. Om dit goed te laten werken stellen we structureel geld of menskracht beschikbaar zodat inwoners zelf initiatieven kunnen opzetten voor welzijn en informele zorg – op een manier die past bij hun dorp en hun manier van samenleven.

We gaan in overleg met de dorpen, maatschappelijke organisaties en kerkgemeenschappen om te kijken hoe dit vorm kan krijgen. Als gemeente blijven we zorgen voor ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers(organisaties).

Onderlinge betrokkenheid in alle dorpen

We investeren in dorpen waar mensen elkaar kennen, omzien naar elkaar en samen dingen organiseren. Zulke sterke ‘sociale netwerken’ zorgen ervoor dat mensen niet vereenzamen, bieden zingeving en praktische hulp en maken het mogelijk om langer thuis te wonen zonder zwaardere zorg. Het helpt ook om gezondheidsproblemen te voorkomen of vroeg te signaleren. In alle dorpen faciliteren we dit door bij te dragen aan goede en verduurzaamde accommodaties (ontmoetingsruimtes, zwembaden, sportfaciliteiten, scholen). In Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk neemt de gemeente de regie om sociale netwerken en organisatiekracht te versterken. In de tien kleinere dorpen laten we het meer aan de dorpen over. We beseffen dat deze bottom-up initiatieven vaak niet vanzelf tot stand komen en langdurige begeleiding, borging en professionele nabijheid vragen.
Daarom gaan we met de dorpen in gesprek over de mogelijkheden die zij zien en wat zij hierbij nodig hebben.

Concentratie van geschikte woningen voor ouderen in Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk

De nieuw te bouwen woningen voor ouderen concentreren we in de drie grotere dorpen. Daar zijn voorzieningen en zwaardere zorg dichtbij en professionele zorg kan er efficiënter worden georganiseerd. Het gaat om:

- Nultredenwoningen: woningen met een slaapkamer en badkamer op de begane grond
- Zorggeschikte woningen: geschikt voor mensen die zwaardere zorg aan huis nodig hebben.

Deze woningen bouwen we bij voorkeur geclusterd: dicht bij elkaar, in de buurt van een ontmoetingsruimte en een omgeving die uitnodigt tot bewegen. De bewoners wonen zelfstandig, maar wel in elkaars nabijheid. Soms is er een combinatie met jongere generaties, bijvoorbeeld alleenstaanden of jonge gezinnen, wat onderlinge hulp stimuleert en zorgt voor een levendige en gezonde woonomgeving.

We beseffen dat veel ouderen in de kleinere dorpen een verhuizing naar een ander dorp als ingrijpend ervaren en hun netwerk willen behouden. Daarom staan we open voor geclusterd wonen in de kleinere dorpen, mits bewoners hiervoor het initiatief nemen. Ook blijven we hier mogelijkheden bieden voor kleinschalige woonvormen zoals Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO), hofjes en het splitsen van bestaande panden, als het past in de regionale afspraken over woningbouw. Deze woonvormen sluiten aan bij de schaal en het karakter van de dorpen en vergroten de diversiteit in het woningaanbod. Zo kunnen ook ouderen die in hun vertrouwde omgeving willen blijven wonen passende woonruimte vinden, eventueel samen met jongvolwassenen en jonge gezinnen. Door clustering van woningen kan zorg ook hier eenvoudiger worden georganiseerd. Zie ook keuze 1 (woningen voor jongvolwassenen en jonge gezinnen).

Grootste woningbouwuitbreiding in Oosterwolde

We maken de keuze om op de langere termijn (na 2030) de meeste woningen in Oosterwolde toe te voegen. Dat geldt niet alleen in absolute aantallen, maar ook relatief: in verhouding tot het huidige aantal inwoners groeit Oosterwolde dus het sterkst. Daarmee zorgen we voor een gezonde balans tussen jong en oud, en maken we gebruik van het feit dat in Oosterwolde de verbindingen het beste zijn en het voorzieningenniveau het hoogst is. Bovendien kunnen we hier woningen efficiënter realiseren dan wanneer we de bouw versnipperen over meerdere dorpen, én neemt door de grotere schaal de kans op betaalbare woningen toe.

Wat willen we in 2040 bereikt hebben?

- Preventie is meer vanzelfsprekend: inwoners nemen meer dan in 2025 actief deel aan een gezonde leefstijl, bewegen regelmatig en maken gebruik van voorzieningen en activiteiten die gezondheid en welzijn bevorderen. Hierdoor is de stijging van zorgvragen beperkt gebleven en is de ervaren kwaliteit van leven minstens gelijk gebleven.
- De fysieke en mentale gezondheid van kinderen, jongeren en jongvolwassenen is verbeterd ten opzichte van 2025.
- In Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk woont het merendeel van de ouderen die zorg nodig hebben in een levensloopbestendige of zorggeschikte woning dichtbij zorg en voorzieningen.
- Ondanks de vergrijzing zijn de wachtlijsten voor zwaardere zorg niet toegenomen.
- In alle dorpen ontvangen mensen die dat nodig hebben huishoudelijke hulp.
- In alle dorpen is het aantal mensen dat zich eenzaam voelt gelijk gebleven of gedaald. In alle dorpen bestaat een actieve eetgroep, wandelclub of vergelijkbare ontmoetingsactiviteit.
- Er zijn vele dorpsinitiatieven gestart en ondersteund – van boodschappendiensten tot dagbesteding – passend bij de wensen van elk dorp. Elk dorp heeft structureel toegang tot geld of begeleiding om deze initiatieven mogelijk te maken.
- De meeste mantelzorgers en vrijwilligers geven aan zich voldoende ondersteund te voelen en weten waar ze terecht kunnen voor hulp of advies.
- Het percentage inwoners met overgewicht is gedaald en het aantal inwoners dat wekelijks beweegt is gestegen.
- De bewustwording onder inwoners dat het zorgsysteem moet veranderen en dat eigen initiatief en onderlinge hulp steeds belangrijker worden is toegenomen.
- Het aanbod aan woningen sluit qua type en prijsklasse beter aan bij de vraag dan in 2025; er zijn meer betaalbare woningen, meer woningen die geschikt zijn voor ouderen (en dichtbij voorzieningen) en er zijn ook voldoende woningen om in de vraag te voorzien.

Verbinding met andere keuzes

- Keuze 1: Jongvolwassenen binden aan onze gemeente. Jongvolwassenen zijn essentieel voor informele zorg, mantelzorg en vrijwilligerswerk. Zonder hen komt het zorgsysteem nog verder onder druk. Andersom maken leefbare dorpen, een gezonde woonomgeving en gemeenschapszin onze dorpen aantrekkelijk voor jongvolwassenen.
- Keuze 3: bereikbaar en verbonden. De concentratie van zwaardere zorg en voorzieningen in de drie grotere dorpen maakt goede bereikbaarheid cruciaal, zeker voor ouderen zonder eigen vervoer en mantelzorgers uit kleinere dorpen.
- Keuze 4: Sterke samenhang tussen natuur, landschap, economie en leefomgeving. Een groene, gezonde leefomgeving draagt bij aan preventie en welzijn.
- Keuze 5: Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt. De voorgestelde manier van werken (de gemeente die mét de samenleving werkt, niet alleen vóór) is precies wat nodig is om keuze 2 te realiseren.

Bereikbaar en verbonden

Koppeling met uitdagingen:
1. Vergrijzing en vertrek jongeren;
2. Afname sociale samenhang;
5. Teruglopende voorzieningen;
6. Wantrouwen, relatief slechte gezondheid en ongelijkheid.

Waarom deze keuze?

In een uitgestrekte plattelandsgemeente als de onze is bereikbaarheid geen bijzaak, maar een basisvoorwaarde om mee te kunnen doen. Het bepaalt of mensen toegang hebben tot onderwijs, werk, zorg, sociale contacten en ontspanning en is dus belangrijk voor de vitaliteit van onze dorpen en de kansen voor onze inwoners. Het is ook dé sleutel om jongvolwassenen en jonge gezinnen aan onze regio te binden, de woonaantrekkelijkheid te vergroten, voorzieningen bereikbaar te houden en de sociale samenhang te versterken, zeker wanneer we die voorzieningen meer centraliseren. Een sterk fietsnetwerk bevordert bovendien gezondheid, beweging en duurzaamheid. Ons toekomstbeeld is dat dorpen goed verbonden blijven en dat er sterke relaties zijn met de regio. Onze ambitie is daarom een bereikbaar en verbonden Ooststellingwerf, waar jong en oud veilig en duurzaam kunnen reizen. Niet alleen voor wie hier woont, maar ook voor wie hier werkt, onderneemt of vakantie houdt.

In deze toekomstvisie houden we geen rekening met de eventuele komst van de Lelylijn. Mocht deze snelle spoorverbinding tussen Lelystad en Groningen (met een halte in Heerenveen of Drachten) er komen, dan vormt dat een extra katalysator voor verdere investeringen in ons regionale mobiliteitsnetwerk.

Thema’s die bij deze keuze horen

Een goede bereikbaarheid is cruciaal om als plattelandsgemeente vitaal, aantrekkelijk en leefbaar te blijven. De thema’s die bij deze keuze horen lichten we hieronder toe.

Openbaar vervoer: passend, flexibel en slim geregeld

We zien een toekomst waarin ons openbaar vervoer past bij de schaal en identiteit van onze gemeente: een systeem dat jong en oud verbindt, ongeacht in welk dorp je woont. Mobiliteit gaat daarbij niet alleen over verplaatsing, maar ook over toegankelijkheid, leefbaarheid en duurzaamheid.
Ons doel is een netwerk dat zich flexibel aanpast aan de veranderende behoeften van inwoners en de omstandigheden van alledag. Slimme technologie kan hierbij helpen, bijvoorbeeld door routes en inzet van voertuigen af te stemmen op patronen zoals schooltijden, werkverkeer en weersomstandigheden. Zo kan vervoer in de toekomst vaker vraaggestuurd zijn in plaats van gebonden aan vaste dienstregelingen.

In ons toekomstbeeld zijn grotere dorpen belangrijke overstappunten, waar verschillende vervoersvormen samenkomen. Denk aan plekken waar bus, belbus, (deel)auto en (deel)fiets op elkaar aansluiten, en waar elektrische voertuigen veilig kunnen worden gestald en opgeladen. Vanaf zulke knooppunten is er een goede verbinding met steden in de regio.

Voor kleinere dorpen is gepland vervoer waarschijnlijk niet overal meer beschikbaar. Er zijn wel passende oplossingen die aansluiten op het netwerk. Denk aan flexibele belbussen die op afroep rijden, deelauto's of deelfietsen die in het dorp beschikbaar zijn en/of kleinschalig vrijwilligersvervoer georganiseerd door of met de gemeenschap. Reserveren, plannen en betalen kan eenvoudig digitaal, of met hulp voor wie minder digitaal vaardig is.

Ondernemers, lokale organisaties en inwonersinitiatieven zijn onmisbare partners in dit systeem. Zij kunnen meedenken, meedoen en soms zelfs zelf vervoer organiseren, bijvoorbeeld door ritten te combineren met hun bedrijfsvoering, deelvervoer aan te bieden of nieuwe concepten te testen in de praktijk.

Digitale toegankelijkheid is belangrijk: iedereen moet kunnen meedoen, ongeacht leeftijd, fysieke mogelijkheden of digitale vaardigheden. Ondersteuning en voorzieningen, zoals gebruiksvriendelijke apps of toegankelijke informatiepunten, dragen bij aan een inclusieve mobiliteitscultuur.

Meer bewegen door actief vervoer

Wandelen en fietsen stimuleren gezondheid, welzijn en ontmoeting. Als voorzieningen goed bereikbaar zijn met de fiets, is de (tweede) auto niet altijd nodig. Veilige fietsverbindingen leiden tot meer fietsgebruik. We verbeteren de fietsinfrastructuur (vooral tussen de dorpen) zodat er veilige en aantrekkelijke fietsverbindingen zijn.

Toekomstbestendige bereikbaarheid met eigen vervoer en verkeersveiligheid

Ook met eigen vervoer willen we goed en snel bereikbaar zijn. Goed bereikbare bedrijventerreinen zorgen ervoor dat ondernemers hun personeel en klanten makkelijker kunnen ontvangen en hun goederen vlot vervoerd worden. We kijken of, waar en hoe we de bereikbaarheid met eigen vervoer verder kunnen verbeteren, waarbij we de dorpskernen zoveel mogelijk ontlasten en de doorstroming en verkeersveiligheid vergroten. En we onderzoeken of en zo ja hoe onze wegen stapsgewijs ingericht kunnen worden op zelfrijdend en elektrisch vervoer, zodat we klaar zijn voor de technologische ontwikkelingen die er aan komen.

Duurzaamheid en energietransitie wat betreft vervoer

We willen oplossingen die bijdragen aan klimaatvriendelijke mobiliteit. Dit betekent dat we investeren in een goede oplaadinfrastructuur voor elektrische voertuigen en fietsen in woonwijken, bij OV-hubs en bij bedrijven. We willen deelvervoer en fietsmogelijkheden aantrekkelijker maken dan een tweede auto.

Wat willen we in 2040 bereikt hebben?

- We hebben stappen gezet richting een slim, duurzaam en sociaal mobiliteitsnetwerk, waarin gemeente, provincie, ondernemers en inwoners samen zorgen voor oplossingen zoals flexibel vervoer, deelmobiliteit en ondersteuning waar nodig. In de grotere dorpen kan dat betekenen dat er knooppunten ontstaan waar verschillende vormen van vervoer samenkomen (hubs). In de kleinere dorpen zijn dat flexibele oplossingen zoals belbus of deelvervoer.
- We streven naar vlottere en betrouwbaardere verbindingen naar omliggende steden, maar realiseren ons dat dit alleen kan door samenwerking met vervoerders, ondernemers, inwoners en de provincie.
- Meer inwoners kiezen voor lopen en fietsen. Elektrische vervoersmiddelen zijn beter beschikbaar, bijvoorbeeld via oplaadpunten bij woonwijken, OV-hubs en bedrijven. Zo kan het gebruik van tweede en derde auto's afnemen.
- Er wonen meer jongvolwassenen en jonge gezinnen in Ooststellingwerf dan in 2025, verspreid over de dorpen.
- Er zijn stappen gezet om onze wegen, verkeerssystemen en regelgeving beter voor te bereiden op nieuwe technieken, zoals zelfrijdende voertuigen.

Verbinding met andere keuzes

- Keuze 1: Jongvolwassenen binden aan onze gemeente. Goede OV-verbindingen, deelmobiliteit en snelle fietsroutes zijn cruciaal om jongvolwassenen en jonge gezinnen aan ons te binden.
- Keuze 2: Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen. Zonder goede bereikbaarheid werkt de concentratie van zwaardere zorg en voorzieningen niet in de praktijk. Ook voor de leefbaarheid van de kleinere dorpen is bereikbaarheid van groot belang. Goede fietspaden en veilige wegen ondersteunen zelfstandig reizen en gezondheid.
- Keuze 4: Sterke samenhang tussen natuur, landschap, economie en leefomgeving. Toerisme, recreatie en natuurbeleving (zoals fietspaden, wandelroutes en rustpunten) vragen om een veilige en duurzame infrastructuur die de landschappelijke kwaliteit niet aantast. Bereikbare bedrijventerreinen versterken onze economie. Bereikbaarheid moet ook duurzaam zijn. Elektrisch vervoer vraagt om een goede oplaadinfrastructuur, zowel in dorpen als bij bedrijven, voorzieningen en mobiliteitshubs. Minder autobezit en slimme mobiliteitsoplossingen (AI-gestuurd, gedeeld, elektrisch) dragen bij aan minder CO_2-uitstoot en lagere kosten voor inwoners.
- Keuze 5: Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt. Flexibele, vraaggestuurde mobiliteitsoplossingen (bv een AI-gestuurde belbus) vragen om samenwerking tussen gemeente, dorpen, ondernemers en inwoners. Dat is de kern van keuze 5. Digitale ondersteuning bij reizen (zoals apps) vraagt om laagdrempelige uitleg, goede communicatie en betrouwbare dienstverlening: doen wat je belooft.

Sterke samenhang tussen natuur, landschap, economie en leefomgeving

Koppeling met uitdagingen:

1. Vergrijzing (gezondheid) en vertrek jongeren;
4. Krappe arbeidsmarkt;
5. Druk op ruimte en klimaat.

Waarom deze keuze?

Inwoners van Ooststellingwerf voelen zich sterk verbonden met hun groene leefomgeving, de uitgestrekte landschappen en de kracht van de lokale gemeenschap. Deze elementen vormen de kern van onze identiteit als plattelandsgemeente. In een tijd van grote uitdagingen – zoals ruimteclaims, klimaatverandering en arbeidsmarktkrapte – kiezen we er bewust voor om deze identiteit te versterken en te benutten als basis voor wonen, werken en recreatie. Een sterke lokale economie en een gezonde landbouwsector zorgen voor werkgelegenheid, behoud van voorzieningen en verbondenheid in dorpen. Daarom zetten wij hier actief op in, zodat ons platteland vitaal blijft en een aantrekkelijk vestigingsklimaat heeft voor jongvolwassenen, gezinnen en ondernemers. Bovendien draagt dit bij aan gezondheid, verbinding en welzijn voor iedereen die hier woont of op bezoek komt.

Thema's die bij deze keuze horen

De groene identiteit van Ooststellingwerf is onlosmakelijk verbonden met het gevoel van ruimte en vrijheid, recreatieve aantrekkelijkheid en het behoud van het plattelandskarakter. Deze kwaliteiten zijn niet alleen waardevol voor inwoners, maar vormen ook een belangrijke basis voor de lokale economie, landbouw, recreatie en toerisme, maar ook de bedrijvigheid op onze bedrijventerreinen lopen hier als een rode draad doorheen. De thema's die bij deze keuze horen lichten we hieronder toe.

Groene identiteit: landschap, natuur en gezonde leefomgeving als vestigingskracht

Ooststellingwerf heeft een open landschap en veel natuurgebieden die rust, ruimte en biodiversiteit bieden. Die kwaliteiten benutten we actief als kracht voor wonen, werken en recreëren. We stemmen ontwikkelingen af op bodem en water, bijvoorbeeld door nieuwe bebouwing te concentreren op plekken die klimaatbestendig zijn en door natuur en waterberging te combineren. We investeren in wandel- en fietspaden, voedselbossen, sportieve ontmoetingsplekken en natuureducatie. Zo ervaren inwoners en bezoekers het landschap actief, wat bijdraagt aan gezondheid, gemeenschapszin en welzijn.

Een gezonde leefomgeving is niet alleen een plek die uitnodigt tot bewegen, ontmoeten en ontspannen, maar beschermt ook tegen risico's

zoals luchtvervuiling, geluidsoverlast, hittestress en infectieziekten. Daarom nemen we gezondheid expliciet mee in sociale, ruimtelijke en economische afwegingen.

Toerisme en recreatie als motor voor beleving en lokale economie

Recreatie versterkt de lokale economie, werkgelegenheid en de voorzieningen in dorpen. Agrarisch natuurbeheer draagt bij aan het landschap en de aantrekkelijkheid voor toerisme, zonder druk op kwetsbare water- en natuurgebieden. We versterken de recreatieve sector met aandacht voor kwaliteit, duurzaamheid en seizoensverbreding. Ooststellingwerf wordt gepositioneerd als uitvalsbasis voor meerdaags verblijf tussen UNESCO-werelderfgoed, nationale parken en nabijgelegen steden. We bieden ruimte voor verblijfsrecreatie verspreid over onze gemeente. Wonen op vakantieparken hoort daar niet bij.

Landbouw met perspectief: tussen voedsel, landschap en vernieuwing

Boeren zijn en blijven onmisbaar voor ons landschap, onze voedselvoorziening en het beheer van het buitengebied. Naast traditionele veehouderijen ontstaat ruimte voor akkerbouw, landschapsbeheer, wonen, recreatie en zorg. Vrijkomende agrarische gebouwen krijgen waar mogelijk een nieuwe functie die past bij de omgeving. Samen met de agrarische sector werken we aan een gezonde bodem die rijk is aan organisch materiaal, water vasthoudt, minder kunstmest en bestrijdingsmiddelen nodig heeft en beter bestand is tegen droogte of hevige regen. Het Biosintrum en kenniscentrum Bodem ontwikkelen kennis en toepassingen voor een toekomstbestendige landbouw die bijdraagt aan biodiversiteit, landschap en klimaatbestendigheid. Zo bouwen we stap voor stap aan een landbouw die toekomstbestendig is én bijdraagt aan het groene karakter van Ooststellingwerf.

Sterke lokale economie in verbinding met landschap en dorpen

Onze economie rust op de sectoren zorg, maakindustrie, zakelijke dienstverlening, handel en horeca, bouw, transport, recreatie/toerisme en landbouw. Hier ligt volop werk voor mbo-opgeleiden. Dit is een groep die we willen behouden en faciliteren. We geven bedrijven ruimte om te innoveren, op te schalen en te verduurzamen. Daarvoor richten we bedrijventerreinen toekomstgericht in bij de grotere kernen, met oog voor gezondheid, landschap, bereikbaarheid en de langetermijneffecten op bodem en water.

We focussen op het Biosintrum als kennis- en ontmoetingsplek voor ondernemers, onderwijs en overheid rond duurzaamheid, circulaire economie en innovatie. Dit stimuleert samenwerking en kennisdeling en creëert een bescheiden banengroei voor hbo-ers. We zetten in op het behouden en aantrekken van jongvolwassenen, statushouders en arbeidsmigranten om de arbeidsmarkt te versterken.

Met Werkcentrum Fryslân maken we het voor werkgevers en inwoners makkelijker om de juiste hulp en ondersteuning te vinden bij vragen over werk. In Werkcentrum Fryslân werken overheid, onderwijs UWV, sociale ontwikkelbedrijven, sociale partners en Staatsbosbeheer samen om effectief en efficiënt werkgevers, werknemers en werkzoekenden in deze regio te helpen. Zo is er (financiële) ondersteuning en bouwen we samen aan een stevig netwerk in de regio om vraag en aanbod samen te brengen en initiatieven uit te breiden.

Samenwerken aan energie opwek; minder afhankelijk van externe leveranciers

Bedrijven werken met elkaar samen aan het opwekken van duurzame energie en het gebruiken van elkaars grondstoffen. Hiermee verlagen ze hun energiekosten en worden minder afhankelijk van externe leveranciers. De gemeente ondersteunt initiatieven met ruimte, kennis en samenwerking. Zo zorgen we samen voor minder CO_2-uitstoot, schonere lucht en een gezonde leefomgeving. Nu en voor toekomstige generaties. De voordelen van de energietransitie blijven in de regio én versterken de lokale economie en de gemeenschap.

Wat willen we in 2040 bereikt hebben?

- Ons landschap is beleefbaar en biodivers en inwoners, ondernemers en bezoekers maken er actief gebruik van om te bewegen, te ontspannen, te werken of te leren.
- De gezonde lokale economie is een stevige basis waar natuur en recreatie tot wasdom komen.
- Nieuwe vormen van verblijfsrecreatie zorgen voor werkgelegenheid, levendige dorpen en extra inkomsten, waarbij de impact op rust of natuur wordt gecompenseerd.
- Meer toeristen weten Ooststellingwerf te vinden als groene, gastvrije plek tussen werelderfgoed en nationale parken en de bestedingen in de toeristische sector zijn toegenomen.
- Ooststellingwerf heeft hoogwaardige verblijfsrecreatie en enkele grote publiekstrekkers/ bezoekersmagneten/toeristentoppers. Van daaruit verleiden we bezoekers om de rest van de gemeente te bezoeken.
- Er zijn voldoende banen voor mbo'ers en er is (lichte) groei in banen voor hbo'ers. Bedrijven hebben voldoende arbeidskrachten, mede door de inzet van jongvolwassenen, statushouders en arbeidsmigranten.
- Bedrijventerreinen zijn aantrekkelijk, duurzaam en goed bereikbaar.
- We zijn zelfvoorzienend in duurzame energie.
- Een groot deel van de landbouw is gericht op voedselproductie. Aanvullend vervullen boeren meerdere rollen als landschapsbeheerder, zorgaanbieder of recreatieondernemer.
- Vrijkomende agrarische gebouwen hebben een nieuwe, passende bestemming gekregen en zijn grotendeels behouden voor het landschap.
- Ons landschap, onze dorpen en onze economie ontwikkelen zich duurzaam voor bodem, water en leefbaarheid op lange termijn. Dit is geborgd in onze Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.

Verbinding met andere keuzes

- Keuze 1: Jongvolwassenen binden aan onze gemeente. Jongeren zijn essentieel voor het arbeidspotentieel in onze gemeente. Een gemeente met een aantrekkelijk aanbod aan vrijetijdsactiviteiten is een trekker voor jongeren en ander arbeidspotentieel.
- Keuze 2: Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen. Een sterke lokale economie is de motor voor leefbaarheid in de dorpen. Het maakt de dorpen aantrekkelijk om te wonen en dichtbij te werken.
- Keuze 3: Bereikbaar en verbonden. Goede bereikbaarheid van de bedrijven(terreinen) is noodzakelijk.
- Keuze 5: Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt. De gemeente zet zich steviger neer als lobbyist voor de lokale economie en gemeenschap.

Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt

Koppeling met uitdagingen:
1. Vergrijzing en vertrek jongeren;
2. Afname sociale samenhang;
3. Krappe arbeidsmarkt.

Waarom deze keuze?

Met minder mensen en middelen staan we voor grote maatschappelijke opgaven. De weg naar 2040 vraagt om een gemeente die koers houdt én ruimte biedt. Inwoners nemen steeds vaker zelf initiatief, willen meedenken en meedoen. Tegelijkertijd verwachten ze een overheid die duidelijk is, keuzes durft te maken en betrouwbaar is.

Daarom kiezen we voor een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt. We zijn er niet voor alles en iedereen, maar wél voor het grotere geheel en de mensen die onze hulp het hardst nodig hebben. We doen wat nodig is, laten los waar het kan en investeren alleen in wat écht bijdraagt aan onze gezamenlijke toekomst. Daarmee vormt keuze 5 de ruggengraat van onze Toekomstvisie: zonder een gemeente die duidelijk koers houdt, ruimte laat en samenwerkt, kunnen we de andere keuzes niet waarmaken.

Thema's die bij deze keuze horen

Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt, moet doen wat nodig is en loslaten waar het kan. Dat vraagt om duidelijke keuzes, een menselijke manier van werken en inwoners en partners laten ervaren dat wij hen serieus nemen. Het betekent ook dat we eerlijk zijn over wat wel en niet kan, en dat we ons blijven ontwikkelen als organisatie.
De thema's die bij deze keuze horen lichten we hieronder toe.

Gericht kiezen waar we het verschil maken

De gemeente neemt de regie waar dat nodig is: bij complexe opgaven, waar samenhang nodig is of waar inwoners het niet zelf kunnen regelen. We kiezen bewust voor inzet die past bij deze Toekomstvisie en waarin wij als gemeente aantoonbaar het verschil maken. Onze inzet richt zich vooral op wie het zonder ons niet redt: kwetsbare inwoners en situaties waar niemand anders het oppakt.
Dat betekent ook dat we niet overal voor zijn. Wat goed geregeld is of valt binnen de verantwoordelijkheid van bijvoorbeeld een zorginstelling, school of vrijwilligersorganisatie, laten we los. Door duidelijke keuzes te maken, houden we ruimte voor maatwerk, eenvoud in uitvoering en eerlijke communicatie over wat inwoners wel en niet van ons kunnen verwachten.

Een wendbare en menselijke organisatie

We zijn een gemeente van mensen. Persoonlijk contact blijft belangrijk. Digitale hulpmiddelen ondersteunen ons werk, maar vervangen het menselijk gesprek niet. Inwoners die digitaal vaardig zijn, kunnen veel zaken online regelen met de gemeente. Tegelijk zorgen we dat niemand buiten de boot valt – met persoonlijke hulp waar dat nodig is.
We investeren in een organisatie die leert, reflecteert en zich aanpast. En die durft onderscheid te maken naar wat per project en per dorp in de praktijk nodig is. Zo blijven we wendbaar, betrokken en dichtbij. Voor het maken en monitoren van beleid zetten we digitale technieken in waar het kan, om ons te ondersteunen en processen te versnellen.

Eerlijk over keuzes en grenzen

We willen duidelijk zijn in wat wél en niet kan. Inwoners verwachten steeds meer van de gemeente, terwijl wij het ook met minder mensen en middelen moeten doen. Daarom kiezen we bewust: we investeren alleen in plannen die echt bijdragen aan de doelen van deze Toekomstvisie. Soms is ons antwoord dus ook: ‘nee’ of ‘niet nu’. Dan leggen we uit waarom en denken mee in wat wél mogelijk is. Transparantie hoort daar vanzelfsprekend bij. Alle besluiten van het college en de gemeenteraad zijn eenvoudig te vinden. We informeren eerst de direct betrokken inwoners en partners en daarna de rest.

We willen het makkelijker maken om activiteiten te organiseren en gaan experimenteren met andere manieren van werken, zodat regels soepeler gevolgd kunnen worden en beter aansluiten bij de lokale situatie. We willen meer in gesprek met de gemeenschap, om samen richting te geven aan stappen die Ooststellingwerf vooruithelpen en toekomstbestendig maken. Hiervoor richten we (thematische) denktanks op, waarin we samen met sleutelfiguren en aanjagers uit de samenleving kansen verkennen, oplossingen bedenken en beleid toetsen aan de praktijk. Zodat ideeën niet alleen inspireren, maar ook breed gedragen worden.

Vertrouwen begint bij de gemeente

Vertrouwen is geen woord, maar gedrag. Als gemeente geven we het goede voorbeeld: we zijn aanspreekbaar, benaderbaar en respectvol. We nemen inwoners serieus, betrekken ze vroegtijdig bij plannen, beleid en uitvoering en geven ruimte aan initiatieven van onderop.Onze dienstverlening is duidelijk en toegankelijk. Minder regels, meer ruimte voor maatwerk. We gaan uit van vertrouwen, niet van wantrouwen – of het nu gaat om een uitkering, een bouwplan of een klacht. Zo bouwen we samen aan een sterke relatie tussen overheid en samenleving.

Gezondheid, veerkracht en bestaanszekerheid

Niet iedereen in Ooststellingwerf heeft gelijke kansen. Er zijn nog steeds grote verschillen in gezondheid, levensverwachting en ervaren grip en invloed op het leven. Dat willen we veranderen.
We zetten in op een gezonde leefomgeving, het verkleinen van gezondheidsverschillen, op preventie en op het versterken van mentale veerkracht. Daarbij kijken we niet alleen naar zorg, maar ook naar de onderliggende oorzaken zoals armoede, eenzaamheid en schulden.
We bouwen aan een samenleving waarin mensen gezond kunnen opgroeien, ouder worden en zich gehoord voelen. Dat vraagt samenwerking met scholen, zorgverleners, welzijnsorganisaties en inwoners zelf. Alleen samen zorgen we ervoor dat iedereen mee kan doen.

Samenwerken met andere overheden: noodzakelijk én strategisch

De grote opgaven waar we voor staan houden zich niet aan gemeentegrenzen. Veel van deze thema’s vragen om samenwerking met andere overheden: met buurgemeenten (HOWOS), de provincie, het Rijk, de GGD, waterschappen en samenwerkingsregio’s. Door samen op te trekken kunnen we meer invloed uitoefenen, krachten bundelen en middelen slimmer inzetten. Denk aan gezamenlijke afspraken over woningbouw, regionale bereikbaarheid, arbeidsmarktbeleid, natuurontwikkeling of de aanpak van gezondheidsverschillen. Ook biedt samenwerking kansen om innovaties te delen, gezamenlijk kennis op te bouwen en een sterkere lobby richting provincie of Rijk te voeren.
We kiezen bewust voor bestuurlijke samenwerking om regionale opgaven effectief aan te pakken. Daarbij bewaken we onze eigen koers en identiteit. Dit betekent dat Ooststellingwerf actief meebeslist bij gezamenlijke onderwerpen, maar bij lokale vraagstukken zelfstandige keuzes blijft maken.

Wat willen we in 2040 bereikt hebben?

- Inwoners voelen zich gehoord, gewaardeerd en serieus genomen. Door open communicatie, persoonlijk contact en ruimte voor eigen initiatieven is het vertrouwen tussen inwoners en gemeente gegroeid. Maatschappelijke opgaven pakken we sámen aan.
- Er is een sterke gemeenschapszin doordat de gemeente, inwoners, ondernemers en het maatschappelijk middenveld gelijkwaardig samenwerken aan projecten die Ooststellingwerf vooruitbrengen.
- Inwoners beoordelen de gemeente als een goede, betrouwbare en snelle dienstverlener.
- Wat goed geregeld is, is losgelaten. Er is meer maatwerk en een organisatie die durft te kiezen. Medewerkers hebben ruimte om menselijk te handelen binnen duidelijke kaders. Digitale diensten zijn toegankelijk, zonder mensen uit te sluiten.
- Door preventie, een gezonde leefomgeving en het aanpakken van onderliggende problemen (denk aan sociaal isolement, financiële onzekerheid, ervaren druk) is de mentale en fysieke veerkracht en de gezondheid van inwoners versterkt. Iedereen kan meedoen.
- Door samenwerking met andere overheden heeft de gemeente meer invloed, middelen en slagkracht, zonder haar lokale identiteit te verliezen.

Verbinding met andere keuzes

- Keuze 1: Jongvolwassenen binden aan onze gemeente. Om jongvolwassenen te binden, is een betrouwbare overheid nodig die investeert in kansen en vertrouwen wekt. Daarnaast hechten jongvolwassen professionals steeds meer waarde aan zingeving en werk dat ertoe doet. Dat kan bij de gemeente als werkgever.
- Keuze 2: Concentratie van zorg en geschikte woningen voor ouderen in de drie grotere dorpen en sterke dorpsgemeenschappen. De expliciete keuze voor samenwerking mét in plaats voor vóór inwoners en ze vroegtijdig te betrekken, versterkt de betrokkenheid en het vertrouwen. En dat maakt de sociale relaties in een dorpsgemeenschap sterker.
- Keuze 3: Bereikbaar en verbonden. Een goed georganiseerd netwerk van mobiliteit vraagt om samenwerking over grenzen heen, met inwoners, ondernemers en andere overheden.
- Keuze 4: Voor een gezonde economie in samenhang met natuur, landschap en leefomgeving is een gemeente nodig die richting geeft, innovatie ondersteunt en boeren en ondernemers ruimte biedt om zelf met oplossingen te komen.

Proces toekomstvisie

Deze Toekomstvisie 2040 is het resultaat van een gefaseerd en zorgvuldig proces, waarin lokale betrokkenheid en externe expertise hand in hand zijn gegaan.

We hebben bestaande materialen benut, zoals de uitkomsten van de burgerpeiling en analyses van het gemeentelijk beleid, waar veelvuldig inwoners bij betrokken zijn geweest. Bureau Louter onderzocht voor ons de woonaantrekkelijkheid voor jongvolwassenen in Ooststellingwerf. Planbureau Fryslân voerde een trendverkenning uit om de belangrijkste uitdagingen voor Ooststellingwerf richting 2040 in kaart te brengen. Ook peilden we via enquêtes hoe onze jongeren en ondernemers naar de toekomst kijken en welke zorgen of kansen zij zien.

Op basis van deze feiten én van lokale ervaringskennis zijn gesprekken georganiseerd met een breed palet aan belanghebbenden: ondernemers, inwoners (tijdens de open dag), gemeenteraadsleden en het college van B&W. De verkregen inzichten en aanbevelingen zijn vertaald naar deze Toekomstvisie 2040. Daarmee rust dit document op een gedegen fundament van objectieve data, lokale ervaringskennis en bestuurlijke ambitie.

3.2 Hoe gebruiken we zelf de Toekomstvisie

Deze Toekomstvisie 2040 werken we niet één op één uit in uitvoeringsplannen, maar gebruiken we als richtinggevend koersdocument voor al het beleid van de gemeente in de komende jaren. Dit betekent:

- Alle nieuw te ontwikkelen beleidsvisies worden getoetst aan de Toekomstvisie.
- Bestaande beleidsvisies en plannen worden in de loop van de komende jaren waar nodig aangepast om in lijn te blijven met de koers. Dit gebeurt op natuurlijke momenten, bijvoorbeeld als de termijn van een visie afloopt.

De Toekomstvisie is ook een basisdocument dat als onderlegger gebruikt kan worden bij nieuwe coalitie- of raadsprogramma's.

Bij het vaststellen van de definitieve Toekomstvisie doet het college een voorstel over:

- Hoe het college bij nieuwe of te herijken beleidsvisies en programma's een ambtelijke en bestuurlijke toets uitvoert op consistentie met de Toekomstvisie en hoe we dat borgen.
- Hoe de gemeenteraad bij vaststelling van nieuwe beleidskaders of -programma's de definitieve toets uitvoert en kan besluiten tot afwijking of bijstelling van Toekomstvisie.

3.3 Hoe betrekken we de samenleving bij het vervolg op de Toekomstvisie

De Toekomstvisie kan alleen slagen als inwoners, ondernemers en organisaties actief meedoen. Daarom beperken we de Toekomstvisie tot 5 strategische en richtinggevende keuzes.

De vertaling van deze keuzes in de dagelijkse praktijk leggen we nog niet vast. Dit willen we in samenspraak met de samenleving doen. Daardoor gaat de Toekomstvisie leven in de samenleving en wordt deze van de samenleving, doordat de uitwerking samen gebeurt. We voorkomen dat de Toekomstvisie in de la verdwijnt of los komt te staan van de praktijk.

Denktank

Het voorlopige idee is om te gaan werken met een denktank van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties, eventueel aangevuld met enkele externe deskundigen en/of creatieve denkers. De denktank kan meedenken en adviseren hoe de vijf strategische keuzes uit de Toekomstvisie in de praktijk vorm kunnen krijgen in het beleid en in het handelen van de gemeente, maar ook van ondernemers en andere organisaties.

Mogelijke rol denktank

De denktank zou geen besluitvormende rol krijgen, maar kan de komende jaren een vaste sparringpartner zijn voor het college en de ambtelijke organisatie bij het concreet maken en vasthouden van de koers uit de Toekomstvisie. Voorbeelden van zaken waar de denktank ons bij kan helpen zijn:

- Prioriteiten stellen en adviseren over de volgorde en urgentie van onderwerpen.
- Toetsen of nieuw beleid en bestaande beleidsvisies in lijn zijn met de Toekomstvisie, en zo nodig voorstellen doen voor aanpassingen.
- Signaleren wanneer maatschappelijke of beleidsmatige ontwikkelingen aanleiding geven om de koers bij te stellen.
- Fungeren als brug tussen gemeentelijke organisatie, samenleving en gemeenteraad.
- Kansen, knelpunten en nieuwe ontwikkelingen signaleren die relevant zijn voor de uitvoering.
- Netwerken activeren, mensen en initiatieven verbinden en zo de uitvoering versterken.
- Als ambassadeurs van de Toekomstvisie anderen betrekken bij het vervolgproces en de uitvoering.

Zo kan de denktank een levend onderdeel van het vervolgtraject zijn en dragen we samen bij aan een haalbare, gedragen en toekomstgerichte ontwikkeling van Ooststellingwerf.

Rol raad

Na vaststelling van de Toekomstvisie blijft de gemeenteraad de komende jaren verantwoordelijk voor het bepalen van de koers en de kaders. De raad:

- Volgt en toetst de voortgang van de uitvoering. De denktank en gemeente evalueren periodiek de voortgang en brengen hierover rapport uit aan de gemeenteraad.
- Stuurt bij als blijkt dat maatschappelijke of demografische ontwikkelingen vragen om herijking van de door de raad vastgestelde Toekomstvisie of versnelling op onderdelen.

Het is de bedoeling dat de gemeenteraad de Toekomstvisie minimaal eens per vier jaar herbevestigt of herijkt, aansluitend op de start van een nieuwe gemeenteraad en een nieuw college. Indien gewenst kan dit vaker (bijvoorbeeld eens in de twee jaar). In dat geval is de midterm van de raad een logisch moment.

Bij het vaststellen van de definitieve Toekomstvisie doet het college van B&W een voorstel voor de exacte invulling van bovenstaande.

Samen bouwen aan een toekomst vol kansen

Keuzes

Verbinding met keuzes:
1 2 3 4 5

1 Jongeren binden

2 Zorg & wonen ouderen + dorpsgemeenschappen

3 Bereikbaar en verbonden

4 Sterke samenhang tussen natuur, landschap, economie en leefomgeving

5 Een gemeente die richting geeft, ruimte laat en samenwerkt

Uitdagingen

1 Vergrijzing en vertrek jongeren

2 Afname sociale samenhang

3 Krappe arbeidsmarkt

4 Druk op ruimte en klimaat

5 Teruglopende voorzieningen

6 Wantrouwen, relatief slechte gezondheid en ongelijkheid

gemeente ooststellingwerf

TOEKOMSTVISIE OOSTSTELLINGWERF 2040

2 SEPTEMBER 2025